

การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่
การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*
THE COMPONENTS AND DEVELOPMENT GUIDELINES FOR SCHOOLS IN REMOTE,
HIGHLAND AREAS TOWARDS BECOMING HIGH-PERFORMANCE ORGANIZATIONS
UNDER THE OFFICE OF PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREAS

กชณิภา มาสิม*, ธิดาวัลย์ อุ่นกอง, สันติ บุรณะชาติ, นริศรา เสือคล้าย

Gotchanipha Masim*, Thidawan Unkong, Santi Buranachart, Narissara Suaklay

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา พะเยา ประเทศไทย

Education Administration of Education, University of Phayao, Phayao, Thailand

*Corresponding author E-mail: krusoimasim@gmail.com

*Tel: 086-198-4891

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง และ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ตลอดจนความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ จำนวน 346 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย แบบประเมินความต้องการจำเป็น และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ การจัดลำดับความต้องการจำเป็น (PNI modified) ควบคู่กับการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ และ 4 แนวทาง ได้แก่ 1) การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ 2) บุคลากรและวัฒนธรรม 3) หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 4) การมุ่งเน้นผลลัพธ์ และ 5) การสื่อสารและความร่วมมือ และ 2) สภาพปัจจุบันของการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.586$ S.D. = 0.507) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.654$, S.D. = 0.478) และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง ภาพรวมมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น PNI_{modified} อยู่ที่ 0.298

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบ, การพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร, องค์การสมรรถนะสูง

Abstract

This research aimed to 1) Investigate the components and development guidelines for transforming highland remote schools into high-performance organizations, and 2) Examine the current conditions, desirable conditions, and priority needs for the development of highland remote schools into high-performance organizations under the Office of Primary Educational Service Areas. A mixed methods research design was employed. Quantitative data were collected from a sample of 346 participants, consisting of school administrators and academic teachers, selected through stratified sampling at a 95% confidence level. Qualitative data were collected from five experts selected through purposive sampling. The research instruments included a needs assessment questionnaire and a semi-structured interview form, both of which were validated for content validity. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean, percentage, and the Priority Needs Index (PNI modified), together with content analysis. The research findings revealed that: 1) The components and development guidelines for transforming highland remote schools into high-performance organizations consisted of five components and four development guidelines, namely: 1) Effective management, 2) Personnel and organizational culture, 3) Curriculum and learning management, 4) Results orientation, and 5) Communication and collaboration; and 2) The current conditions of the development of highland remote schools into high-performance organizations were at a high level overall ($\bar{X} = 3.586$, S.D. = 0.507), whereas the desirable conditions were at the highest level overall ($\bar{X} = 4.654$, S.D. = 0.478). In addition, the overall priority needs index for the development of highland remote schools into high-performance organizations showed a PNI modified value of 0.298.

Keywords: Factor Analysis, Development of Schools in Remote Highland Areas, High-Performance Organization (HPO)

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้แนวคิดว่าการศึกษเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) อย่างไรก็ตาม ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษายังคงเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย โดยเฉพาะโรงเรียนพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารที่ยังประสบปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาและความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษายังคงเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย ซึ่งตามแนวคิดของ Waal, A. A., สุกัญญา แซ่มซ้อย ที่กล่าวว่า

แนวคิดองค์กรสมรรถนะสูง (High Performance Organization: HPO) ได้รับความสนใจอย่างมากในการนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารสถานศึกษา (Waal, A. A., 2020); (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2562) แนวคิดของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ ที่กล่าวว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ, 2561) การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงนับเป็นความท้าทายอย่างมากท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงและความเป็นพลวัตของโลกที่ไม่สามารถหยุดยั้งได้ ความท้าทายดังกล่าวส่งผลให้ การจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องเปลี่ยนผ่านจากกระบวนทัศน์แบบดั้งเดิม (Traditional Paradigm) ไปสู่ กระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเชื่อมโยงกับโลกความเป็นจริง (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556) ทั้งนี้ การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไม่ได้เน้นเพียงการถ่ายทอดความรู้แต่มุ่งพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะการแก้ปัญหา และความสามารถในการนำความรู้ไปใช้อย่างสร้างสรรค์ (สิทธิพล อาจอินทร์, 2564) และแนวคิดด้านองค์กรสมรรถนะสูงได้นำเสนอกรอบทฤษฎีที่เน้นถึงความสำคัญในการพัฒนาโครงสร้าง และระบบในการบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตและสร้างความต่อเนื่องและความยั่งยืนในด้านวัฒนธรรม พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิต มีการวัดและประเมินผล ที่หลากหลาย มีความสัมพันธ์กับภายนอกโดยสร้างการยอมรับที่ยั่งยืน นอกจากนี้ยังใช้ทฤษฎีในการบริหาร เพื่อพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง ที่มุ่งเน้นถึงการกำหนดทิศทางและเป้าหมายระยะยาวขององค์กร รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรเพื่อบรรลุเป้าหมายและมุ่งเน้นกระบวนการนำพาคนและองค์กรจากสถานะปัจจุบันไปสู่สมรรถนะที่ต้องการ

แนวคิดองค์กรสมรรถนะสูง (High Performance Organization: HPO) ได้รับความสนใจอย่างมากในการนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและยกระดับคุณภาพผู้เรียน (Waal, A. A., 2020); (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2562) ประกอบกับประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ, 2561) ส่งผลให้การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้ (สิทธิพล อาจอินทร์, 2564); (วิจารณ์ พานิช, 2555) นอกจากนี้ แนวคิดองค์กรสมรรถนะสูงยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก เพื่อให้องค์กรสามารถปรับตัวและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งถือเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารให้สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงซึ่งเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการเข้าถึงเทคโนโลยี การประยุกต์ใช้กระบวนทัศน์ใหม่ร่วมกับแนวคิดองค์กรสมรรถนะสูงจึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เนื่องจากโรงเรียนในพื้นที่สูงและพื้นที่ทุรกันดารยังคงเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการเพราะโรงเรียนพื้นที่สูงในประเทศไทยมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป

ทั้งในด้านภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงชัน การคมนาคมไม่สะดวก นักเรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภาษา รวมถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากร ทั้งบุคลากรครู งบประมาณ และสื่อการเรียนการสอน ซึ่งสภาพปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ดังที่ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ได้รายงานไว้ว่า โรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารประสบปัญหาการขาดแคลนครู ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ งบประมาณไม่เพียงพอ และขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย และในบริบทของการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลและการปฏิรูปการศึกษา (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2566) สอดคล้องกับผลการประเมินระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าโรงเรียนในเขตเมือง โดยเฉพาะด้านภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ยังคงปรากฏอย่างชัดเจน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นและหาแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” เป็นการศึกษาที่มุ่งค้นหาคำตอบสำคัญ แนวทางการพัฒนา ตลอดจนความต้องการจำเป็นในการยกระดับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและก้าวสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยที่ผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม ลุ่มลึก และสะท้อนสภาพบริบทของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารอย่างแท้จริง โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Mixed Method) โดยมุ่งศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2568 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2568

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูล

ในการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

2.1 การศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง และสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง

2.2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จำนวน 2,558 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 346 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) จากนั้นดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความครอบคลุมและเป็นตัวแทนของประชากรอย่างเหมาะสม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญ หรือนักวิชาการ ที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่สำเร็จการศึกษาระดับดุขภูิบัณฑิต จำนวน 1 คน และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาที่สำเร็จการศึกษาระดับดุขภูิบัณฑิต จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 2 เป็นหรือเคยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นโรงเรียนคุณภาพแบบ Stand Alone หรือโรงเรียนคุณภาพพื้นที่ห่างไกลแบบ Stand Alone จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 3 เป็นหรือเคยเป็นผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี มีคุณวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นอยู่ และสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบประเมินแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง จำนวน 80 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยกำหนดระดับความคิดเห็น ดังนี้

ระดับ 5 คะแนน หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 คะแนน หมายถึง อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 คะแนน หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 คะแนน หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 คะแนน หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร
สู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

แบบสอบถามดังกล่าวได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ
จำนวน 5 คน และมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective
Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out)
กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

3.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาโรงเรียน
พื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารให้ก้าวสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการ ดังนี้

4.1.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ในการทำ
หนังสือขอเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1.2 ผู้วิจัยประสานงานเพื่อส่งแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพที่เป็นอยู่ และ
สภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยผู้วิจัยได้แนบ QR Code ไปในแบบประเมิน เพื่ออำนวยความสะดวก
ในการตอบแบบประเมินของผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการผ่านระบบออนไลน์

4.1.3 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลจากแบบสอบถามที่ตอบกลับผ่านระบบ
ออนไลน์

4.2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการ ดังนี้

4.2.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ในการทำ
หนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอเข้าสัมภาษณ์

4.2.2 ผู้วิจัยประสานผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อบันทึกหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการ สัมภาษณ์
ทางโทรศัพท์ หรือช่องทางออนไลน์อื่นที่มีความสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

4.2.3 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมาย
โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กร
สมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูง ในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นอยู่ และสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากน้อยไปหามาก โดยวิธี Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) ซึ่งเป็นดัชนีเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่ใช้หลักการประเมินความแตกต่าง (สุวิมล ว่องวานิช, 2550) ดังนี้

$$PNI_{modified} = (I-D)/D$$

เมื่อ PNI_{modified} หมายถึง ดัชนีเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

I หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ (Importance)

D หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน (Degree of Success)

ในการประเมินใช้ค่าดัชนี PNI_{modified} ที่มีค่า 0.20 ขึ้นไป เป็นเกณฑ์ที่ถือว่าเป็นความต้องการจำเป็น ส่วนการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ใช้การเรียงดัชนีจากมากไปหาน้อย ดัชนีที่มีค่ามาก แปลว่า มีความต้องการจำเป็นสูง ที่ต้องได้รับการพัฒนามากกว่าดัชนีที่มีค่าน้อย

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปเป็นประเด็น และหาค่าความถี่ (Frequency)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษารูปแบบการประกอบและแนวพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงใน ถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปเป็นประเด็น นำไปเป็นองค์ประกอบของการร่างรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งค้นหาคำตอบสำคัญ แนวทางการพัฒนา ตลอดจนความต้องการจำเป็นในการยกระดับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและก้าวสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงอย่างยั่งยืน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุป ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า องค์ประกอบการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ 2) บุคลากรและวัฒนธรรม 3) หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 4) การมุ่งเน้นผลลัพธ์ และ 5) การสื่อสารและความร่วมมือ

จากการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบของการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยังพบแนวทางเกี่ยวกับองค์ประกอบของการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์และกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ 2) การออกแบบและวางแผนปฏิบัติ 3) การขับเคลื่อนและการจัดการเปลี่ยนแปลง และ 4) การประเมินผลและการเรียนรู้

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

รายการ	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ	3.592	0.505	มาก	2	4.683	0.469	มากที่สุด	2
2. ด้านบุคลากรและวัฒนธรรม	3.605	0.507	มาก	1	4.687	0.465	มากที่สุด	1
3. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้	3.561	0.541	มาก	5	4.631	0.496	มากที่สุด	4
4. ด้านมุ่งเน้นผลลัพธ์	3.589	0.501	มาก	3	4.655	0.474	มากที่สุด	3
5. ด้านการสื่อสารและความร่วมมือ	3.583	0.504	มาก	4	4.630	0.484	มากที่สุด	5
รวม	3.586	0.507	มาก		4.654	0.478	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันในการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จากการวิเคราะห์ พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.586$, S.D. = 0.507) โดยมีด้านบุคลากรและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.605$, S.D. = 0.507) มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.592$, S.D. = 0.505) ด้านการมุ่งเน้นผลลัพธ์ ($\bar{X} = 3.589$, S.D. = 0.501) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.561$, S.D. = 0.541) และด้านการสื่อสารและความร่วมมือ ($\bar{X} = 3.584$, S.D. = 0.505) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.654$, S.D. = 0.478) โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านบุคลากรและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.687$, S.D. = 0.465) รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.683$, S.D. = 0.469) ด้านมุ่งเน้นผลลัพธ์ ($\bar{X} = 4.655$, S.D. = 0.474) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.631$, S.D. = 0.496) และด้านการสื่อสารและความร่วมมือ ($\bar{X} = 4.630$, S.D. = 0.484) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

รายการ	D	I	PNI _{modified}	ลำดับ
1. ด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ	3.592	4.683	0.304*	1
2. ด้านบุคลากรและวัฒนธรรม	3.605	4.687	0.300*	2
3. ด้านหลักสูตรและการเรียนรู้	3.561	4.613	0.295*	4
4. ด้านการมุ่งเน้นผลลัพธ์	3.589	4.655	0.297*	3
5. ด้านการสื่อสารและความร่วมมือ	3.584	4.630	0.292*	5
ภาพรวม	3.586	4.654	0.298	-

หมายเหตุ * หมายถึง ข้อรายการที่เป็นความต้องการจำเป็นในการพัฒนา

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูง ในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง โดยภาพรวม พบว่า ทุกด้านมีความจำเป็นในการพัฒนา โดยมีค่า PNI_{modified} อยู่ที่ 0.298 ทั้งนี้ ประเด็นที่มีระดับความสำคัญสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มีค่า PNI_{modified} อยู่ที่ 0.304 รองลงมา คือ ด้านบุคลากรและวัฒนธรรม มีค่า PNI_{modified} อยู่ที่ 0.300 ด้านการมุ่งเน้นผลลัพธ์ มีค่า PNI_{modified} อยู่ที่ 0.297 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีค่า PNI_{modified} อยู่ที่ 0.295 และด้านการสื่อสารและความร่วมมือ มีค่า PNI_{modified} อยู่ที่ 0.292 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า องค์กรประกอบทั้ง 5 ด้าน และแนวทางการพัฒนา 4 ประการ มีความเชื่อมโยงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงได้อย่างเป็นระบบ กล่าวคือ แนวทางด้านการวิเคราะห์และกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ เป็นกระบวนการสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่สูง ซึ่งมีความหลากหลายทั้งด้านภูมิประเทศ ภาษา และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ขณะที่แนวทางการออกแบบและวางแผนปฏิบัติ ช่วยสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาที่เหมาะสมกับสภาพจริงของโรงเรียน เช่น การออกแบบหลักสูตรที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมกับข้อจำกัดของพื้นที่ห่างไกล นอกจากนี้ แนวทางด้านการขับเคลื่อนและการจัดการเปลี่ยนแปลง ยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้บุคลากร ครู ผู้บริหาร และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนร่วมกัน เกิดวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านบุคลากรและวัฒนธรรม รวมทั้งด้านการสื่อสารและความร่วมมือที่เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนแนวทางการประเมินผลและการเรียนรู้ เป็นกลไกสำคัญในการติดตามผลการดำเนินงาน นำข้อมูลสะท้อนกลับมาปรับปรุงการบริหารจัดการหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและผลลัพธ์ขององค์กรอย่างยั่งยืน อีกทั้ง ผลการศึกษา ที่พบว่า ด้านบุคลากรและวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ สะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารให้ความสำคัญกับ “คน” ในฐานะปัจจัยหลักของการพัฒนาองค์กรสมรรถนะสูง ทั้งในมิติของผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา

และชุมชนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นจุดแข็งสำคัญของโรงเรียนพื้นที่สูง เนื่องจากบริบทของพื้นที่ห่างไกลจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ ความเสียสละ และความผูกพันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างใกล้ชิด การที่บุคลากรมีความเข้าใจ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียน จะช่วยให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” เป็นการศึกษาที่มุ่งค้นหาองค์ประกอบสำคัญ แนวทางการพัฒนา ตลอดจนความต้องการจำเป็นในการยกระดับโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารให้สามารถบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพตามแนวคิดองค์กรสมรรถนะสูง โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียน พื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ 2) บุคลากรและวัฒนธรรม 3) หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 4) การมุ่งเน้นผลลัพธ์ และ 5) ด้านการสื่อสารและความร่วมมือ เนื่องจากการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงต้องอาศัยการพัฒนาทั้ง 5 ด้านอย่างบูรณาการ อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงมีอาจประสบความสำเร็จได้ด้วยการพัฒนาเพียงด้านใดด้านหนึ่ง หากแต่ต้องอาศัยการพัฒนาอย่างบูรณาการใน 5 ด้านที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวพันซึ่งกันและกันอย่างแนบแน่น ซึ่งการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างระบบและพัฒนาโครงสร้างให้เป็นรากฐานที่รองรับทุกสิ่ง บุคลากรและวัฒนธรรมเป็นพลังชีวิตที่ขับเคลื่อนองค์กร หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เป็นภารกิจหลักที่สร้างคุณค่าสู่ผลลัพธ์ที่ตั้งไว้ และการสื่อสารและความร่วมมือสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเป็นสายใยที่เชื่อมโยงองค์กรกับโลกภายนอก ซึ่งการขาดการพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งจะทำให้การพัฒนาในด้านอื่น ๆ ไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น การพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงจึงต้องมีวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน มีการวางแผนที่เชื่อมโยงการพัฒนาแต่ละด้านอย่างเป็นระบบ และมีการดำเนินงานที่ประสานสอดคล้องกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดพลังทวีคูณในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนในพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารให้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพ โดยมีแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์และกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ 2) การออกแบบและวางแผนปฏิบัติ 3) การขับเคลื่อนและการจัดการเปลี่ยนแปลง และ 4) การประเมินผลและการเรียนรู้ ซึ่งการวิเคราะห์และกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์จะช่วยส่งเสริมให้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับความเป็นจริง เข้าใจบริบทเฉพาะอย่างลึกซึ้ง ส่วนการออกแบบและวางแผนปฏิบัติทำให้มีการออกแบบหลักสูตรที่มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับมาตรฐานการศึกษา มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้

ที่ยึดหยุ่นตามฤดูกาลและวิถีชีวิตชุมชน มีการกำหนดโครงการและกิจกรรมที่ตอบโจทย์ปัญหาเฉพาะพื้นที่ทำให้บรรลุผลลัพธ์และเป้าหมาย ส่วนในเรื่องของการขับเคลื่อนและการจัดการเปลี่ยนแปลงช่วยให้โรงเรียนแปลงแผนสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ติดตามแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที มีการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างแท้จริง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน ส่วนในเรื่องของการประเมินผลและการเรียนรู้ช่วยให้โรงเรียนทราบผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน เกิดการถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรและเครือข่าย และนำมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาระดับขึ้นอย่างยั่งยืน องค์ประกอบและตัวชี้วัดองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา มีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน 15 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การบริหารจัดการคนเก่ง มี 4 ตัวชี้วัด คือ การสรรหาคัดเลือกคนเก่ง การธำรงรักษาคนเก่ง การส่งเสริมพัฒนาคนเก่ง การให้รางวัลตอบแทนคนเก่ง 2) การบริหารจัดการคุณภาพ มี 4 ตัวชี้วัด คือ การให้ความสำคัญกับผู้เรียน การสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงาน 3) การจัดการความรู้ องค์กร มี 4 ตัวชี้วัด คือ การกำหนดองค์ความรู้ การเก็บรวบรวมองค์ความรู้ การแบ่งปันองค์ความรู้ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ และ 4) การจัดการเชิงกลยุทธ์ มี 3 ตัวชี้วัด คือ การวางแผนกลยุทธ์การดำเนินการตามกลยุทธ์ การควบคุมประเมินผลกลยุทธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Waal, A. A. ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ระบุองค์ประกอบหลักขององค์กรสมรรถนะสูง ไว้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คุณภาพการบริหาร 2) การเปิดกว้างและมุ่งเน้นการปฏิบัติ 3) การมุ่งเน้นระยะยาว 4) การปรับปรุงและฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง และ 5) คุณภาพของบุคลากร (Waal, A. A., 2020) และสอดคล้องกับผลวิจัยของ Bhalla, V. et al. ได้ศึกษาสิ่งที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จในการเป็นองค์กรสมรรถนะสูง พบว่า ความสามารถขององค์กรและบุคลากรเป็นตัวผลักดันผลดำเนินการและกลยุทธ์ โดยองค์กรที่มีสมรรถนะสูงที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนของผลดำเนินการจะมี 14 คุณลักษณะ จัดเป็น 5 กลุ่มมิติ คือ 1) ผู้นำ (Leadership) มีผู้นำผลักดันความเร่งด่วนและทิศทาง 2) ออกแบบองค์กร (Designs) ในเรื่องโครงสร้างและการจัดสรรทรัพยากร 3) บุคลากร (People) มีการกำหนดบทบาทและความสามารถพิเศษของบุคลากรอย่างชัดเจนและให้การดูแลอย่างดี และ 4) จัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management) ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นลำดับและปลูกฝังการมีส่วนร่วม (Bhalla, V. et al., 2011) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยนานาชาติด้านการพัฒนาโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลและชนบทที่ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารจำเป็นต้องพัฒนาระบบบริหารที่ยืดหยุ่น สร้างความร่วมมือกับชุมชน และออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน เช่น งานวิจัยของ Hargreaves, A. & Fullan, M. ที่เสนอว่า การพัฒนาโรงเรียนในบริบทชนบทจำเป็นต้องอาศัย “ทุนวิชาชีพ” (Professional Capital) และเครือข่ายความร่วมมือของชุมชนในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา (Hargreaves, A. & Fullan, M., 2012) รวมทั้งงานวิจัยของ Azano, A. P. & Stewart, T. T. ที่พบว่า โรงเรียนในพื้นที่ชนบทและห่างไกลที่ประสบความสำเร็จมักมีการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทชุมชน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการบริหารที่ตอบสนองต่อข้อจำกัดด้านทรัพยากรและภูมิศาสตร์ (Azano, A. P. & Stewart, T. T., 2015) อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดบางประการที่ควรนำมาพิจารณาในการตีความผลการวิจัย กล่าวคือ การศึกษาครั้งนี้กำหนดขอบเขตเชิงพื้นที่เฉพาะโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งไม่ได้ระบุจังหวัดหรือบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

จึงอาจทำให้ผลการวิจัยไม่สามารถอ้างอิงครอบคลุมโรงเรียนพื้นที่สูงทุกบริบทได้ นอกจากนี้ การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน ซึ่งแม้จะเป็นผู้มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญโดยตรง แต่จำนวนผู้ให้ข้อมูลที่จำกัดอาจส่งผลกระทบต่อความหลากหลายของมุมมองและการสรุปอ้างอิงผลไปยังบริบทอื่น ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายพื้นที่ศึกษาให้ครอบคลุมหลายจังหวัดหรือหลายสังกัด รวมทั้งเพิ่มจำนวนผู้ให้ข้อมูลและใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถอธิบายปรากฏการณ์การพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุกรายการ ซึ่งมีค่า PNI_{modified} อยู่ระหว่าง 0.292 ถึง 0.304 รายการที่มีความสำคัญสูงสุด คือ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ รองลงมา คือ บุคลากรและวัฒนธรรม การมุ่งเน้นผลลัพธ์ หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และการสื่อสารและความร่วมมือ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่องค์กรสมรรถนะสูง โดยเฉพาะในการสร้างความยืดหยุ่นในการบริหาร การปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม การบริหารทรัพยากร และการมีระบบการทำงานที่ชัดเจน เนื่องจากโรงเรียนพื้นที่สูงมักประสบปัญหาด้านโครงสร้างการบริหารที่ไม่คล่องตัว เพราะมีข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์และทรัพยากร จึงมีความต้องการจำเป็นในการปรับโครงสร้างให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัตถพร โคจรานนท์ ที่พบว่า โรงเรียนที่เป็นองค์กรสมรรถนะสูงต้องมีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน มีระบบการนิเทศติดตามที่เป็นระบบ และมีระบบข้อมูลสารสนเทศที่สนับสนุนการตัดสินใจ (ธนัตถพร โคจรานนท์, 2562) สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ ที่กล่าวว่า องค์กรสมรรถนะสูงต้องมีการออกแบบโครงสร้างองค์กรใหม่ มีระบบสารสนเทศที่ทันสมัย และมีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2564) รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ Robbins, S. P. & Judge, T. A. ที่เน้นว่าโครงสร้างองค์กรที่ดีต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนและมีระบบการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งในการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่องค์กรสมรรถนะสูงจำเป็นต้องพัฒนาโครงสร้างและระบบบริหารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (Robbins, S. P. & Judge, T. A., 2019)

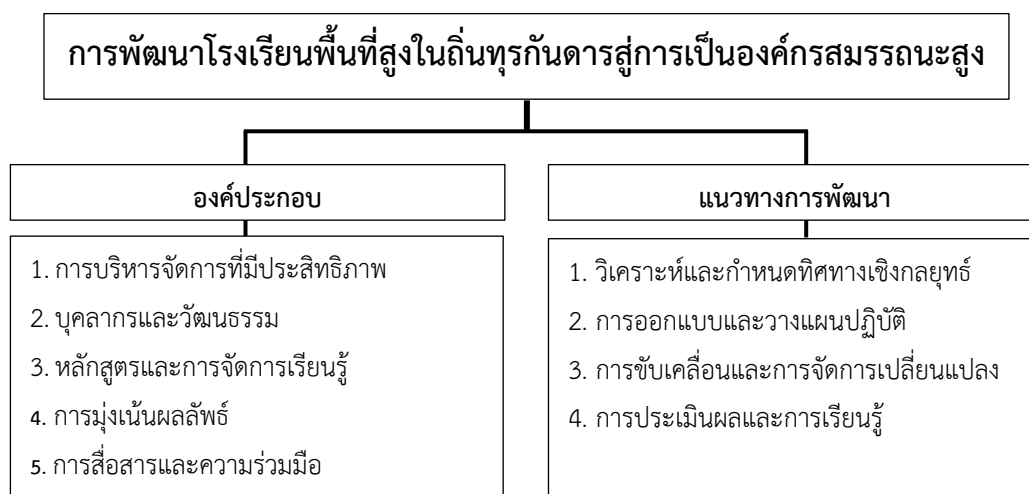
นอกจากนี้ ในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัย ที่พบว่า โรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นตามฤดูกาลและวิถีชีวิตของชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการออกแบบการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทจริงของผู้เรียน ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะสำคัญขององค์กรสมรรถนะสูง เนื่องจากองค์กรสมรรถนะสูงต้องสามารถปรับตัวต่อบริบทและข้อจำกัดเฉพาะพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้โรงเรียนในพื้นที่สูงจำนวนมากเผชิญกับปัญหาการขาดเรียนหรือการออกกลางคันของนักเรียนในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวหรือฤดูกาลทำการเกษตร เพราะครอบครัวต้องการแรงงานจากบุตรหลานในการช่วยประกอบอาชีพ หากโรงเรียนยังคงใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบตายตัว อาจส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถเรียนได้อย่างต่อเนื่องและเกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ดังนั้น การออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น เช่น การปรับปฏิทินการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับฤดูกาล การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับวิถีชีวิตชุมชน การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทั้งในและนอกห้องเรียน

จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยลดปัญหาการออกกลางคัน เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง แม้อยู่ในบริบทพื้นที่ห่างไกล ซึ่งผลลัพธ์ดังกล่าวถือเป็นตัวชี้วัดสำคัญของการเป็นองค์กรสมรรถนะสูง เนื่องจากสะท้อนถึงความสามารถของโรงเรียนในการบริหารจัดการและปรับระบบการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างแท้จริง อีกทั้ง การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นยังช่วยสร้างความรู้สึผูกพันระหว่างผู้เรียน โรงเรียน และชุมชน ทำให้ผู้ปกครองและชุมชนเห็นคุณค่าของการศึกษาและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการติดตามดูแลผู้เรียน ลดปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษา และสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพื้นที่สูงในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดขององค์กรสมรรถนะสูงที่มุ่งเน้นการสร้างผลลัพธ์เชิงคุณภาพ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของบริบทองค์กรและชุมชนอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง

จากภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย คือ องค์ประกอบการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ 2) บุคลากรและวัฒนธรรม 3) หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 4) การมุ่งเน้นผลลัพธ์ และ 5) การสื่อสารและความร่วมมือ และมีแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์และกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ 2) การออกแบบและวางแผนปฏิบัติ 3) การขับเคลื่อนและการจัดการเปลี่ยนแปลง และ 4) การประเมินผลและการเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำมาเป็นองค์ความรู้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ในการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารได้ ในการพัฒนาโครงสร้างและระบบที่สอดคล้องกับบริบท การออกแบบหลักสูตรที่มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับมาตรฐานการศึกษา การวางแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ยืดหยุ่นตามฤดูกาลและวิถีชีวิตชุมชน การกำหนดโครงการและกิจกรรมที่ตอบโจทย์ปัญหาเฉพาะพื้นที่ การขับเคลื่อนและการจัดการเปลี่ยนแปลงแผนสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมและการสร้างการมีส่วนร่วมกับ ชุมชนอย่างแท้จริง ผลการวิจัยครั้งนี้จึงก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ คือ “รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูง เชิงบริบท” ซึ่งเน้นการบริหารและการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับข้อจำกัดและวิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่สูง โดย ให้ความสำคัญกับการใช้ทุนทางสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการพัฒนาโรงเรียน ทั้งนี้ โรงเรียนที่สามารถพัฒนาไปสู่องค์กรสมรรถนะสูงได้ จำเป็นต้องมีความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลง มีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ และสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อบริบทจริงของ ผู้เรียนและชุมชนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ องค์ความรู้ที่ค้นพบยังชี้ให้เห็นว่า “บุคลากรและวัฒนธรรมองค์กร” เป็นกลไกสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนโรงเรียนพื้นที่สูงสู่ความสำเร็จ เนื่องจากโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลจำเป็นต้อง อาศัยความร่วมมือ ความเสียสละ และความผูกพันระหว่างครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างใกล้ชิด การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน และการมีเป้าหมายร่วมกัน จึงเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพแม้จะมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร อีกทั้ง การวิจัย ยังได้สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “การจัดการเรียนรู้เชิงยืดหยุ่นตามบริบทพื้นที่สูง” ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญ ที่ช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยโรงเรียนควรออกแบบหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้อง กับฤดูกาล วิถีชีวิต และบริบททางสังคมของชุมชน เช่น การปรับปฏิทินการเรียนรู้ในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว การบูรณาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับเนื้อหาวิชา และการใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ แนวทางดังกล่าวช่วยลดปัญหาการขาดเรียน และการออกกลางคันของนักเรียน รวมทั้งสร้างความเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง ซึ่งถือเป็น ลักษณะสำคัญขององค์กรสมรรถนะสูงที่สามารถปรับตัวและสร้างผลลัพธ์เชิงคุณภาพได้อย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็น องค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและ แนวทางการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง รวมทั้งศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของ การพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหาร จัดการที่มีประสิทธิภาพ 2) บุคลากรและวัฒนธรรม 3) หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 4) การมุ่งเน้นผลลัพธ์ และ 5) การสื่อสารและความร่วมมือ โดยมีแนวทางการพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์และกำหนดทิศทาง เชิงกลยุทธ์ การออกแบบและวางแผนปฏิบัติ การขับเคลื่อนและการจัดการเปลี่ยนแปลง และการประเมินผล และการเรียนรู้ นอกจากนี้ ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสู่การเป็น องค์กรสมรรถนะสูงโดยรวมอยู่ในระดับมาก ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อวิเคราะห์

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา พบว่า ทุกด้านมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ รองลงมา คือ ด้านบุคลากรและวัฒนธรรม ด้านการมุ่งเน้นผลลัพธ์ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และด้านการสื่อสารและความร่วมมือ ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบในทุกองค์ประกอบ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูงอย่างยั่งยืน ในส่วนข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ สถานศึกษาควรดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการสอนในบริบทพหุวัฒนธรรมและการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง 1) สถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นคู่กับครูปกติในการจัดการเรียนรู้ และ 2) ควรพัฒนาหลักสูตรที่เน้นทักษะที่เป็นประโยชน์ในบริบทพื้นที่สูง เช่น เกษตรบนที่สูง การอนุรักษ์ป่า และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรศึกษาปัจจัยความสำเร็จของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่เป็นองค์กรสมรรถนะสูง (Best Practice) 2) ควรศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูง และ 3) ควรศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณาในการนำผลการวิจัยไปใช้ กล่าวคือ การศึกษาครั้งนี้กำหนดขอบเขตเฉพาะโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยไม่ได้ระบุบริบทพื้นที่หรือจังหวัดที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน จึงอาจส่งผลให้ผลการวิจัยไม่สามารถอ้างอิงครอบคลุมโรงเรียนพื้นที่สูงทุกบริบทได้ นอกจากนี้ การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน ซึ่งแม้จะเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์โดยตรง แต่จำนวนผู้ให้ข้อมูลที่จำกัดอาจส่งผลต่อความหลากหลายของข้อมูลและมุมมองที่ได้รับ ดังนั้น การวิจัยในอนาคตควรขยายพื้นที่ศึกษาให้ครอบคลุมหลายจังหวัดหรือหลายสังกัด รวมทั้งเพิ่มจำนวนผู้ให้ข้อมูลและใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2566 สถานการณ์นักเรียนยากจนพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2564). ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธนต์พร โคจรานนท์. (2562). การพัฒนาระบบบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาสู่องค์กรสมรรถนะสูง. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ และคณะ. (2561). การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา: กรณียศนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2566. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิทธิพล อาจอินทร์. (2564). ศาสตร์และศิลป์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Azano, A. P. & Stewart, T. T. (2015). Exploring Place and Practicing Justice: Preparing Pre-Service Teachers for Success in Rural Schools. *Journal of Research in Rural Education*, 30(9), 1-12.
- Bhalla, V. et al. (2011). *High-Performance Organizations*. Bangkok: Boston Consulting Group.
- Hargreaves, A. & Fullan, M. (2012). *Professional Capital: Transforming Teaching in Every School*. New York: Teachers College Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Robbins, S. P. & Judge, T. A. (2019). *Organizational Behavior*. (18th ed.). London: Pearson.
- Waal, A. A. (2020). *High Performance Managerial Leadership Best Ideas from around the World*. California: Praeger.